

Drogi odrębne, drogi wspólne

Problem specyfiki rozwoju historycznego
Europy Środkowo-Wschodniej
w XIX-XX wieku

Drogi odrębne, drogi wspólne

Problem specyfiki rozwoju historycznego
Europy Środkowo-Wschodniej
w XIX–XX wieku

Drogi odrębne, drogi wspólne

Problem specyfiki rozwoju historycznego
Europy Środkowo-Wschodniej
w XIX–XX wieku

REDAKCJA NAUKOWA

Maciej Janowski

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk

Warszawa 2014

<http://rcin.org.pl>

Redakcja, korekta, indeks
Ewa Bazyl

Opracowanie graficzne i projekt okładki
Dariusz Górski

Na okładce
Cerkiew w Wołowcu na Ukrainie Zakarpackiej
(ilustracja z książki: Karl Siegmeth, *Die Ungarischen Ostkarpathen*,
Zürich [b.d.w.], s. 23)

© Copyright by Instytut Historii PAN

ISBN 978-83-63352-39-4

Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki
przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS3/04716

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
22 8310261-62 w. 44
www.ihpan.edu.pl
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Wydanie I

Druk i oprawa
Zakład Graficzny UW. Zam. 1278/14

<http://rcin.org.pl>

Spis treści

Drogi odrębne, drogi wspólne...	7
---------------------------------	---

CZĘŚĆ I Historia idei

<i>Torsten Lorenz</i> , Niemiecka droga odrębna. Geneza, rozwój i uhistorycznienie pewnej <i>Master Narrative</i>	33
<i>Krzysztof Kowalewski</i> , Pańszczyzna i poddaństwo w Europie Środkowej – stan badań	45
<i>Raluca E. Goleşteanu</i> , Naśladownictwo, dostosowanie i synchronizacja z Zachodem: poglądy na strategię rozwoju lokalnego w Rumunii i w Polsce w latach 1870–1940	53
<i>Łukasz Sommer</i> , Między Altajem a Skandynawią. Ugrofińskość i tożsamościowe wybory inteligencji fińskiej	73
<i>Adam Koźuchowski</i> , Najpiękniejsza strona naszych dziejów? Rozwój terytorialny i paradygmat narodowej wyjątkowości w niemieckiej i polskiej historiografii XIX wieku	95
<i>Maciej Górny</i> , Gorzki triumf. Biologizacja charakteru narodowego w Europie Środkowo-Wschodniej w XX wieku	115
<i>Oskar Mulej</i> , Narodowi liberałowie i ich spuścizna. Z dziejów „dewiacji” środkowoeuropejskiej tradycji liberalnej, 1867–1918	137

CZĘŚĆ II Strategie bez państwa

<i>Magdalena Micińska</i> , <i>Inner City</i> . Sfera prywatna i publiczna w Warszawie i zaborze rosyjskim pomiędzy powstaniem styczniowym a I wojną światową	157
<i>Magdalena Gawin</i> , Proces emancypacji i droga kobiet polskich do obywatelstwa (1863–1919)	169

<i>Mariusz Kulik</i> , Służba u obcych – wybór czy konieczność?	191
<i>Joanna Nalewajko-Kulik</i> , Stan umysłu: przypadek żydowskiej wielojęzyczności w Europie Środkowo-Wschodniej.	207

CZĘŚĆ III Pamięć i stereotyp

<i>Mikołaj Getka-Kenig</i> , Islamski Orient i praktyka <i>self-fashioning</i> na ziemiach Rzeczypospolitej przełomu XVIII i XIX wieku: w stronę pytania o „środkowoeuropejskość” polsko-litewskiego orientalizmu	229
<i>Grzegorz P. Bąbiak</i> , <i>Joanna Królak</i> , Całować czy umierać za Ojczyznę? Wzorce postaw patriotycznych kobiet w literaturze polskiej i czeskiej XIX wieku	255
<i>Grzegorz Krzywiec</i> , Żydzi, „kwestia żydowska” i antysemityzm na ziemiach polskich w kontekście środkowoeuropejskim na przełomie XIX i XX wieku: antysemicki <i>habitus</i> – kod antysemicki – ideologia antysemicka	281
<i>Marcin Jarząbek</i> , Zwycięzcy nie swojej wojny – weterani I wojny światowej w II Rzeczypospolitej na tle europejskim	301
<i>Krzysztof Niewiadomski</i> , Podróże do kraju „wielkiego przełomu”. Refleksja nad alternatywną drogą rozwoju cywilizacyjnego w polskich relacjach z podróży do Związku Sowieckiego z lat 30. XX wieku	319

CZĘŚĆ IV Miasta

<i>Błażej Brzostek</i> , Rumuńska droga szczególna w pejzażach Bukaresztu, 1806–1906	339
<i>Maciej Janowski</i> , Stolica na peryferii: specyfika rozwoju wielkiego miasta w Europie Środkowo-Wschodniej	367
<i>Aleksander Łupienko</i> , Mieszkać w środkowoeuropejskiej metropolii. Próba porównania zabudowy i warunków mieszkaniowych Budapesztu i Warszawy w II połowie XIX wieku	385
Indeks osób	411

Niemieccy historycy i publicyści od dziesięcioleci dyskutują nad tym, czy istnieje niemiecki *Sonderweg* – specyficzna, Niemcom tylko właściwa, droga rozwoju historycznego. Dyskusja taka nie jest tylko niemiecką specjalnością: podobne debaty odbywały się w wielu innych krajach. Stanowiły często ważny element budowy nowoczesnej świadomości narodowej, a niejednokrotnie miały też duże znaczenie intelektualne i przyczyniły się do rozwoju nauki historycznej. Niniejszy tom analizuje różnorodne spory o charakter narodowego rozwoju w różnych krajach Europy Środkowo-Wschodniej; stawia też pytanie, czy pojęcie odrębnej drogi rozwoju historycznego może dziś zachowywać przydatność analityczną.

